

ÜNİVERSİTE ÖĞRENCİLERİNDE PSİKOLOJİK SAĞLAMLIK İLE AYRIMCILIK ALGISI ARASINDAKİ İLİŞKİ ÜZERİNE BİR ARAŞTIRMA

A STUDY ON THE RELATIONSHIP BETWEEN PSYCHOLOGICAL RESILIENCE AND PERCEPTION OF DISCRIMINATION AMONG UNIVERSITY STUDENTS

Hıdır Apak*, Oktay Tatlıcıoğlu **, Muhammet Cevat Acar ***

Öz

Bu çalışmanın amacı, üniversite öğrencilerinin psikolojik sağlamlık düzeylerinin ayrımcılık algısını nasıl etkilediğini ve psikolojik sağlamlık ile ayrımcılık algısı düzeyleri arasındaki ilişkinin sosyodemografik değişkenlerle nasıl farklılaştığını belirlemektir. Nicel bir araştırma olarak, bu çalışma ilişkisel tarama modelini kullanmaktadır. Araştırmanın örneklemini, Mardin Artuklu Üniversitesi'nde farklı fakültelerde okuyan 494 öğrenci oluşturmaktadır. Araştırmanın temel bulgusu, öğrencilerin psikolojik sağlamlığının ayrımcılık algısını azaltan bir etkiye sahip olduğudur. Bu, psikolojik sağlamlığın ayrımcılık algısını önleyebilecek önemli bir faktör olduğunu göstermektedir. Ayrımcılık algısı ile psikolojik sağlamlık arasındaki ilişkinin doğasını ve farklı gruplar ve bağlamlar arasında nasıl değişebileceğini daha iyi anlamak için daha fazla araştırmaya ihtiyaç vardır.

Anahtar Kelime: Ayrımcılık algısı, Psikolojik sağlamlık, Üniversite öğrencileri

Abstract

The aim of this study is to determine how the level of psychological resilience of university students affects their perception of discrimination and how the relationship between psychological resilience and discrimination perception levels differs with sociodemographic variables. This is a quantitative study that uses a relational survey model. The sample of the study consists of 494 students studying in different faculties at Mardin Artuklu University. The main finding of the study is that psychological resilience has a reducing effect on discrimination perception among students. This indicates that psychological resilience is an important factor that can prevent discrimination perception. Further research is needed to better understand the nature of the relationship between perceived discrimination and psychological resilience.

Keywords: Discrimination perception, Psychological resilience, University students

* Doç. Dr., Mardin Artuklu Üniversitesi, Sağlık Bilimleri Fakültesi, Sosyal Hizmet Bölümü, E-posta: hidirapak@artuklu.edu.tr, ORCID: 0000-0002-2330-3093

** Dr. Öğr. Üyesi, Dicle Üniversitesi, İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi, Sosyal Hizmet Bölümü, E-posta: oktay.tatlicioglu@dicle.edu.tr, ORCID: 0000-0002-1652-797X

*** Doç. Dr., Mardin Artuklu Üniversitesi, Edebiyat Fakültesi, Psikoloji Bölümü, E-posta: mcacar@artuklu.edu.tr, ORCID: 0000-0002-4222-3101

GİRİŞ

Bireyler, günlük hayatları içinde çeşitli olumsuz olaylarla karşılaşabilmektedirler. Bazı bireyler bu olumsuz olaylara maruz kaldıklarında, depresyon veya anksiyete gibi psikolojik problemler yaşayabilirler. Ancak, bazı bireyler ise bu zorlu süreçleri başarıyla atlatarak normal hayatlarına geri dönebilirler. Bu psikolojik direnci, pozitif psikoloji yaklaşımı psikolojik sağlık olarak tanımlamaktadır (Doğan, 2015).

Psikolojik sağlık, ruh sağlığı açısından önemli bir gösterge ve önleyici faktör olarak kabul edilmekte ve pozitif psikoloji açısından önemli bir kavramdır. Psikolojik sağlamlığın, depresyon (Karaşar & Canlı, 2020), kaygı (Ran vd., 2020) gibi birçok psikolojik rahatsızlıkla olumsuz yönde ilişkisi birçok araştırma tarafından desteklenmektedir. Aynı zamanda, psikolojik sağlık yaşam doyumu (Cazan & Truta, 2015) ve mutluluk (Karami vd., 2017) gibi olumlu ruh sağlığı göstergeleri ile de pozitif yönlü bir ilişki içindedir. Bireyin çevresi ile ilişkisine bakıldığında, algılanan sosyal destek ile psikolojik sağlık arasında olumlu yönlü ve anlamlı bir ilişki bulunmaktadır (Kılıç & Sis Çelik, 2021; Özbay vd., 2007). Bu sonuçlar psikolojik sağlık ile ayrımcılık algısı arasında bir ilişki olabileceğini düşündürmektedir. Ancak yapılan literatür taraması sonucunda, bu iki değişken arasındaki ilişkiye doğrudan değinen bir çalışmaya rastlanılmamıştır. Bu nedenle, bu araştırmanın temel amacı, üniversite öğrencilerinin psikolojik sağlık düzeylerinin, ayrımcılık algılarını etkileyip etkilemediğini belirlemektir.

1. Psikolojik Sağlık ve Ayrımcılık Algısı

Psikolojik sağlık, günlük hayatta karşılaşılan olumsuz olaylara bireysel, ailesel ve sosyal kaynakları kullanarak başa çıkabilme becerisi olarak tanımlanmaktadır (Doğan, 2015). Bu özellikleri ile ruh sağlığı açısından son derece önemli olan psikolojik sağlık, pozitif psikoloji yaklaşımının ortaya çıkışıyla birlikte psikoloji alanındaki araştırmaların odak noktası haline gelmiştir.

Psikolojik sağlamlığın bir başka tanımı ise, bireyin zorlu yaşam olayları ile karşılaştığında çeşitli çabalar sarf ederek, iyilik halini sürdürebilme becerisi olarak belirtilmektedir (Basım ve Çetin, 2011). Earvolino-Ramirez (2007) ise, psikolojik sağlamlığı bedensel ve ruhsal olarak bireyi etkileyen olaylarda, bireylerin yaşadıkları zorluk sürecinden sonra hızlı bir şekilde eski hallerine geri dönebilme yeteneği olarak tanımlamaktadır. Daha basit bir ifadeyle, psikolojik sağlık, kişinin olumsuz durumlarla başa çıkabilme ve yeni durumlara uyum sağlayabilme kabiliyetidir (Doğan, 2015).

Psikolojik sağlık, günlük hayat içerisinde ruh sağlığının korunmasında önemli bir rol oynayan bir kavramdır. Pozitif psikoloji yaklaşımı ile, psikolojik sağlık bireyin zorlu yaşam olayları ile baş etme becerisi olarak tanımlanmaktadır (Collins, 2007). Bu kavramın etkilendiği dinamikler genetik, çevresel, bireysel ve bu dinamiklerin etkileşiminden oluşmaktadır (Herrman vd., 2011; Rutter, 1993). Yapılan çalışmalar, psikolojik sağlamlığın pozitif duyguların gelişmesinde, duyguların kontrol edilmesinde ve pozitif yönde düzenlenmesinde etkili olduğunu ortaya koymuştur. Bu nedenle, psikolojik sağlamlığın korunması ve geliştirilmesi, ruh sağlığı için önemli bir faktördür.

Ayrımcılık, bir bireyin veya grubun cinsiyet, dil, din, renk, ırk veya etnik köken gibi nedenlerle farklı muameleye tabi tutulması olarak tanımlanabilir (Şahyar-Akdemir, 2014). Ayrımcılık, etnik köken, din, engellilik, yaş gibi konularla ilgili olarak kabul edilemez ifadeler içeren tehdit, yıldırma veya sözlü taciz gibi birçok şekilde ortaya çıkabilir. Ayrımcılık doğrudan veya dolaylı olarak sınıflandırılabilir. Bu, bir bireye veya gruba belli özellikleri nedeniyle daha az adil davranmak veya eşit olmayan muameleler sağlamak anlamına gelir (Toker-Gökçe, 2013).

Çeşitli araştırmalar, algılanan ayrımcılığın ruh sağlığı ve fiziksel sağlık sonuçları üzerinde olumsuz bir etkisi olduğunu ortaya koymaktadır (Chakraborty & McKenzie, 2002; Kateri, Papastyliaou & Karademas, 2022; Pascoe & Richman, 2009). Ayrımcılık algısı, başkalarının kendilerine karşı gerçekten ayrımcılık yapıp yapmadığına bakılmaksızın, bireyin olumsuz psikolojik durumunu yansıtmaktadır (Pascoe & Richman, 2009).

Spesifik olarak, algılanan ayrımcılık intihar düşüncesi, kaygı ve klinik depresyon gibi olumsuz sonuçlarla ilişkilendirilmiştir. Bununla birlikte, araştırmalar genç üniversite öğrencilerinin algılanan ayrımcılıkla daha yüksek risk altında olduğunu göstermektedir (Hwang & Goto, 2008). Üniversite öğrencilerine yönelik yapılan çalışmalar, üniversite kampüsleri gibi çevrelerde ayrımcılık ve ruh sağlığı sorunlarının bir arada bulunabileceğini ortaya koymaktadır (Mayo & Le, 2021).

Üniversite öğrencileri, yaş, cinsiyet, din, ırk, siyasi görüş gibi birçok farklı niteliğe sahip olduklarından, bazen ayrımcılığa maruz kalma riskiyle karşı karşıya kalabilirler. Fahey ve arkadaşlarının (2021) yürüttüğü bir çalışma, ayrımcılığın sadece ırk, etnik köken, uyruk, cinsiyet, cinsel yönelim, engellilik durumu, gelir ve fiziksel görünümle sınırlı kalmayıp, diğer birçok sebeple de yaşandığını göstermektedir. Üniversiteler, çeşitlilik ve kapsayıcılığı teşvik eden politikalar uygulamaya çalışsalar da araştırmalar öğrencilerin aynı kampüs ortamını yaşamadıklarını göstermektedir (Ancis, Sedlacek & Mohr, 2000; Mayo ve Le, 2021). Bu nedenle, öğrenciler ayrımcılıkla birlikte istenmeyen bir akademik ortamda bulunabilirler.

Ayrımcılık deneyimi, öğrenme çıktılarını (Karuppan ve Barari, 2010), akademik başarıyı (Mayo & Le, 2021) ve psikososyal gelişimi (Van Bergen, Feddes & Ruyter, 2021) olumsuz etkileyebilir.

Ayrımcılık algısıyla psikolojik sağlık arasındaki ilişki ele alındığında literatürde farklı fikirler söz konusudur. Ungar (2011) bizatihi ayrımcılığa uğramanın kendisi bir savunma mekanizması olarak psikolojik sağlamlığı güçlendirdiğini ifade etmektedir. Birey ayrımcılık tehditi karşı içsel olarak direncini arttırdığı iddia edilebilir. Öte yandan Ong, Fuller-Rowell ve Burrow (2013) yapılan çalışmada ise ırk ayrımcılığına maruz kalan ergenlerin psikolojik sağlamlıklarının daha düşük olduğu görülmüştür. Ayrımcılık türleri, ayrımcılığın boyutu, uygulandığı ülkenin siyasi ve hukuki uygulamaları, medyanın tutumu gibi pek çok durum bireylerin ayrımcılık karşısında verdikleri tepkileri belirlemede önemli değişkenler olarak görülmektedir.

2. Gereç ve Yöntem

Araştırma nicel yöntem ile yürütülmüştür. Araştırmanın modeli ilişkisel tarama olarak kurgulanmıştır.

2.1. Evren ve örneklem

Bu araştırmanın evrenini 2021-2022 yılı bahar döneminde Mardin Artuklu Üniversitesinde öğrenim gören lisans öğrencileri oluşturmaktadır. Araştırmada tabakalı örnekleme tekniği kullanılmıştır. Üniversitede öğrenim gören öğrenciler okudukları fakülte tabaka olarak kabul edilerek her birimden öğrenciye ulaşılması hedeflenmiştir. Farklı fakültelerde okuyan 494 öğrenciye ulaşılmıştır. Hangi fakülteden kaç öğrenciye anket uygulandığı aşağıda Tablo 1'de paylaşılmıştır.

2.2. Veri toplama araçları

Sosyo-demografik Veri Formu: Araştırmacılar tarafından oluşturulan bu form katılımcılara ait bazı demografik bilgileri betimlemek amacı ile hazırlanmıştır. Sosyo-demografik veri formunda katılımcıların yaş, cinsiyet, sınıf düzeyi ve okudukları fakülte durumu temel bilgilerinin belirlenmesi amaçlanmıştır.

Yetişkin Psikolojik Sağlık Ölçeği (YPSÖ): Bu ölçek Arslan (2015) tarafından geliştirilmiştir. Ölçek 4 faktör ve 21 maddeden oluşmaktadır. Yüksek puan, yüksek psikolojik sağlık düzeyini belirtmektedir. Ölçeğin iç tutarlılık katsayısı .94 olarak bulunmuştur. Bu çalışmada ise ölçeğin Cronbach-alfa katsayısı .89 olarak hesaplanmıştır.

Öğrencilerin Ayrımcılık Algısı Ölçeği (ÖAAÖ): Bu ölçek Gören, Özdemir ve Ötken (2020) tarafından geliştirilmiştir. Ölçek tek boyut ve 16 maddeden oluşmaktadır. Ölçek eğitim örgütlerinde öğrencilerin ayrımcılık algısını ölçmeye yönelik geliştirilmiştir. Ölçeğin iç tutarlılık katsayısı .94 olarak bulunmuştur. Bu çalışmada ise ölçeğin Cronbach-alfa katsayısı .93 olarak hesaplanmıştır.

2.3. Veri toplama süreci ve analizi

Verilerin çözümlenmesi için SPSS 23 paket programı kullanılmıştır. Verilerin normal dağılıp dağılmadığı, normallik testi ile belirlenmiştir. Test sonuçlarına göre, ayrımcılık algısı ve psikolojik sağlık verilerinin her ikisinin de normal dağıldığı görülmüştür. İlgili verilerin çarpıklık ve basıklık değerleri şu şekildedir: Ayrımcılık Algısı: Skewness: 1,044; Kurtosis: ,832/ Psikolojik Sağlık: Skewness:-,784; Kurtosis: 1,118. Görüldüğü üzere ölçeklerin çarpıklık ve basıklık değerleri normal dağılım için gerekli aralıktadır (Tabachnick & Fidell, 2006).

2.4. Etik kurul izni

Verilerin toplama sürecine geçilmeden önce, Mardin Artuklu Üniversitesi Bilimsel Araştırma ve Yayın Etiği Kurulu'ndan gerekli izin alınmıştır (08.06.2022 tarih ve 2022/6-5 sayılı karar). Veri toplama işlemi, Haziran 2022 tarihleri arasında gerçekleştirilmiştir. Öğrencilere verilen soru formu öncesinde, bilgilendirilmiş onam aracılığıyla gönüllü katılım sağlamaları istenmiştir.

3. Bulgular

Bulgular başlığı altında betimleyici istatistikler, cinsiyete göre psikolojik sağlık ve ayrımcılık algısı düzeyleri, öğrencilerin okudukları fakültelere göre psikolojik sağlık ve ayrımcılık algısı düzeyleri, öğrencilerin okudukları sınıf düzeyine göre psikolojik sağlık ve ayrımcılık algısı düzeyleri, psikolojik sağlamlığın ayrımcılık algısına etkisi ilişkin bulgular yer almaktadır.

3.1. Betimleyici istatistikler

Araştırmanın örneklem grubuna ilişkin bazı betimleyici istatistikler Tablo 1’de sunulmuştur.

Tablo 1. Örneklem Grubuna Ait Betimleyici Bilgiler

Değişkenler	N	%
Cinsiyet		
Kız	353	71,5

	Erkek	141	28,5
Sınıf	1.Sınıf	92	18,6
	2.Sınıf	174	35,2
	3.Sınıf	131	26,5
	4.Sınıf	94	19,6
Fakülte	Edebiyat Fakültesi	79	16
	Sağlık Bilimleri Fakültesi	254	51,4
	İslami ilimler Fakültesi	58	11,7
	İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi	78	15,8
	Beden Eğitimi ve Spor Yüksekokulu	25	5,1
Ebeveyn Durumu	Anne-Baba evli	323	95,6
	Anne-Baba boşanmış	4	1,2
	Anne vefat etmiş	2	0,6
	Baba vefat etmiş	9	2,7
Toplam		494	100,0

Tablo 1’de özetlenen verilere göre örneklem grubunun yaklaşık dörtte üçünü kız öğrenciler; dörtte birini ise erkek öğrenciler oluşturmaktadır. Sınıf düzeyi açısından bakıldığında ise ikinci ve üçüncü sınıf öğrencilerinin çoğunlukta olduğu görülmektedir. Örneklem grubunun yarısını Sağlık Bilimleri Fakültesi öğrencileri oluşturmaktadır. Örneklem grubunun yaş ortalaması 22,09 olup en düşük ve en yüksek yaş verisi sırasıyla 17 ve 39 şeklindedir.

3.2. Cinsiyete göre psikolojik sağlık ve ayrımcılık algısı düzeyleri

Çalışma kapsamında yer alan öğrencilerin ayrımcılık algı düzeyleri ile psikolojik sağlık düzeylerinin cinsiyet değişkenine göre farklılaşıp farklılaşmadığını belirlemek amacıyla t testi uygulanmış ve test sonuçları Tablo-2’de sunulmuştur.

Tablo 2. Cinsiyete göre psikolojik sağlık ve ayrımcılık algısı puanları t testi sonuçları

	Cinsiyet	N	X	ss	t	p
Psikolojik Sağlık	Erkek	141	82,34	14,01	,935	,334
	Kız	353	81,32	13,23		

Ayrımcılık Algısı	Erkek	141	31,27	13,1	1,862	,173
	Kız	353	30,37	12,25		

Öğrencilerin psikolojik sağlık ve ayrımcılık algısı puan ortalamalarına bakıldığında kız öğrenciler ile erkek öğrencilerin puanlarının birbirinden anlamlı derecede farklı olmadığı görülmektedir ($p>,05$). Bu bulgu kız öğrenciler ile erkek öğrencilerin hem psikolojik sağlık hem de ayrımcılık algısı değişkenleri açısından benzer olduklarını göstermektedir.

3.3. Öğrencilerin okudukları fakültele göre psikolojik sağlık ve ayrımcılık algısı düzeyleri

Öğrencilerin psikolojik sağlık ve ayrımcılık algısı düzeylerinin okudukları fakülteye göre farklılaşma durumlarını test etmek amacıyla Tek Yönlü Varyans Analizi (ANOVA) uygulanmış ve analiz sonuçları Tablo 3'te sunulmuştur.

Tablo 3. Fakülteye göre psikolojik sağlık ve ayrımcılık algısı puanları anova testi sonuçları

		Kareler Toplamı	Kareler Ortalaması	df	F	p
Psikolojik Sağlamlık	Gruplar arası	3697,73	1232,58	3	7,056	,000*
	Gruplar içi	85598,72	174,69	490		
	Toplam	89296,45		493		
Ayrımcılık Algısı	Gruplar arası	439,79	146,599	3	,938	,422
	Gruplar içi	76557,41	156,24	428		
	Toplam	76997,21		431		

Yapılan varyans analizi sonuçlarına göre üniversite öğrencilerinin ayrımcılık algıları okudukları fakülteye göre anlamlı düzeyde farklılaşmamaktadır ($p>,05$). Ancak öğrencilerin okudukları fakültenin psikolojik sağlık düzeyi açısından anlamlı bir değişken olduğu görülmektedir ($p<,05$). Fakülteye göre farklılaşmanın hangi gruplar arasında olduğunu belirlemek amacıyla LSD testi uygulanmıştır. LSD testi sonuçlarına göre Edebiyat Fakültesinde ($x=76,6$) okuyan öğrencilerin psikolojik sağlık düzeyleri diğer fakültelerde okuyan öğrencilere göre daha düşüktür. Sağlık Bilimleri Fakültesinde ($x=81,15$) okuyan öğrencilerin psikolojik sağlık düzeyleri de Beden Eğitimi ve Spor Yüksek Okulu ($x=84,65$) ile İslami İlimler Fakültesinde ($x=85,12$) okuyan öğrencilerin psikolojik sağlık düzeylerinden daha düşüktür.

3.4. Öğrencilerin okudukları sınıf düzeyine göre psikolojik sağlamlık ve ayrımcılık algısı düzeyleri

Öğrencilerin psikolojik sağlamlık ve ayrımcılık algısı düzeylerinin okudukları sınıf düzeyine göre farklılaşma durumlarını test etmek amacıyla Tek Yönlü Varyans Analizi (ANOVA) uygulanmış ve analiz sonuçları Tablo 4'te sunulmuştur.

Tablo 4. Okunan sınıf düzeyine göre psikolojik sağlamlık ve ayrımcılık algısı puanları anova testi sonuçları

		Kareler Toplamı	Kareler Ortalaması	df	F	p
Psikolojik Sağlamlık	Gruplar arası	450,86	150,29	3		
	Gruplar içi	88845,60	181,32	490	,829	,478
	Toplam	89296,45		493		
Ayrımcılık Algısı	Gruplar arası	48,33	16,11	3		
	Gruplar içi	76948,89	157,04	428	,103	,959
	Toplam	76997,21		431		

Yapılan varyans analizi sonuçlarına göre üniversite öğrencilerinin psikolojik sağlamlık ve ayrımcılık algılarının okudukları sınıf düzeyine göre anlamlı düzeyde farklılaşmamaktadır ($p>,05$).

3.5. Psikolojik sağlamlığın ayrımcılık algısına etkisi ilişkin bulgular

Bu araştırmanın temel hipotezini üniversite öğrencilerinin psikolojik sağlamlık düzeylerinin, ayrımcılık algısını negatif yönde etkilediği savı oluşturmaktadır. Bu hipotezi test etmek amacıyla basit doğrusal regresyon analizi uygulanmıştır. İlgili hipotez testinden önce iki değişken arasındaki Pearson Korelasyon Katsayısı hesaplanmış ve sonuç,-423 olarak raporlanmıştır. Yapılan regresyon testinin sonuçları Tablo 5'te sunulmuştur.

Tablo 5. Basit Doğrusal Regresyon Analizi

Model	R	R Square	df1	df2	Sig. Change	F	Unstand. B	t	Sig
Constant	,423	,179	1	492	<,001	62,674		19,971	<,001
Psikolojik Sağlamlık						-,393		-10,349	<,001

Bağımlı Değişken: Ayrımcılık Algısı

Tablo 5’te görüldüğü üzere Psikolojik sağlamlığın ayrımcılık algısı düzeyi üzerinde anlamlı bir etkisi bulunmaktadır. Bu etki negatif yönlü olup öğrencilerin psikolojik sağlamlık düzeylerinin artmasının ayrımcılık algılarının düşmelerine neden olduğu şeklinde belirtilebilir. Bir diğer ifade ile psikolojik sağlamlık, ayrımcılık algısının %17,9’unu açıklamaktadır. Psikolojik sağlamlık düzeyindeki her 1 puanlık artış ayrımcılık algısının .393 puan düşmesine neden olmaktadır.

TARTIŞMA VE SONUÇ

Bu çalışmada, üniversite öğrencilerinin psikolojik sağlamlık düzeyleri ile algılanan ayrımcılık arasındaki ilişki araştırılmıştır. Daha önce yapılan araştırmalar, algılanan ayrımcılığın bireylerin ruh sağlığı üzerinde olumsuz etkileri olabileceğini göstermiştir (Pascoe & Richman, 2009; Williams & Mohammed, 2009). Algılanan ayrımcılık ve psikolojik sağlamlık arasındaki ilişki karmaşık ve çok yönlüdür. Sağlamlık, bireylerin zorluklara uyum sağlama ve zorluklarla başa çıkma yeteneği olarak tanımlanır. Bu nedenle, sağlamlığın ayrımcılık deneyimlerine nasıl tepki verileceğini belirlemede önemli bir faktör olduğu düşünülmektedir. Bu çalışma, üniversite öğrencilerinin psikolojik sağlamlık düzeylerini ölçerek, algılanan ayrımcılık ile arasındaki ilişkiyi analiz etmektedir. Ayrıca algılanan ayrımcılık ve psikolojik sağlamlık düzeylerinin cinsiyet, okunan fakülte gibi sosyodemografik değişkenlerle olan ilişkisi hakkında da tartışma yürütülmüştür.

Bu araştırmanın temel hipotezini üniversite öğrencilerinin psikolojik sağlamlık düzeylerinin ayrımcılık algısını negatif yönde etkilediği savı oluşturmaktadır. Yapılan regresyon analizine göre psikolojik sağlamlılığın ayrımcılık algısını yordadığı bulunmuştur. Yani psikolojik sağlamlık, ayrımcılık algısını azaltan bir etkiye sahiptir. Işık ve Çelik’in (2020) yaptığı çalışmada sosyal dışlanmanın psikolojik sağlamlıkla negatif yönlü ilişkili olduğu görülmüştür. Leary (2005) grup içinde dışlanmanın, bireylerin ait olma ihtiyacı ve benlik saygısına yönelik bir tehdit olduğunu ve bireyin ihtiyaç duyduğu sosyal destekten faydalanamamasına neden oluşturduğunu aktarmaktadır. Sosyoekonomik olarak dezavantajlı üniversite öğrencilerinin daha yüksek ayrımcılık algıladıklarında, daha yüksek psikolojik belirtiler bildirdiklerini göstermektedir (Schmitt, Postmes, Branscombe, & Garcia, 2014; Wu, Li, Wu, & Li, 2022). Schmitt et al. (2014) tarafından yapılan meta analiz çalışmasında algılanan ayrımcılığın psikolojik iyi oluşu (örneğin benlik saygısı, depresyon, kaygı, psikolojik sıkıntı, yaşam doyumu) olumsuz etkilediği görülmüştür.

Öte yandan araştırmalar, algılanan ayrımcılığın sağlamlık ile negatif ilişkili olduğunu göstermiştir. Daha yüksek düzeyde ayrımcılığa maruz kalan bireylerin, olumsuz zihinsel ve

fiziksel sağlık sonuçları yaşama olasılığı daha yüksektir ve sağlamlık gösterme olasılığı daha düşüktür. Örneğin, Ong, Fuller-Rowell ve Burrow (2013) tarafından yürütülen bir araştırma, algılanan ırk ayrımcılığının, Afrikalı Amerikalı ergenler arasında sağlamlıkla negatif olarak ilişkili olduğunu bulmuştur. Bununla beraber ayrımcılığa maruz kalan bireylerin bir başa çıkma mekanizması olarak sağlamlık geliştirebileceklerini gösteren kanıtlar da vardır (Ungar, 2011). Bu çalışmanın sonuçları da ayrımcılık algısının psikolojik sağlamlık düzeyini etkilediğini ve daha yüksek bir psikolojik sağlamlık düzeyine sahip olan bireylerin ayrımcılık deneyimlerine daha olumlu yanıt verdiklerini göstermektedir. Araştırmada elde edilen sonuçların Ungar'ın (2011) ve Nadal ve arkadaşlarının (2014) sonuçlarıyla uyumlu olduğu görülmektedir. Bu ilişkinin olası bir açıklaması, ayrımcılığın önemli bir stres ve sıkıntı kaynağı olabileceği ve bu tür deneyimlere maruz kalan bireylerin, olumsuz sonuçlarla başa çıkmak için beceriler ve başa çıkma mekanizmaları geliştirebilecekleridir. Örneğin araştırmalar, ayrımcılığa maruz kalan bireylerin daha güçlü sosyal destek ağları geliştirebileceğini, yeni fırsatlar arayabileceğini ve daha büyük bir öz yeterlilik duygusu geliştirebileceğini göstermiştir (Nadal, Wong, Griffin, Davidoff, & Sriken, 2014). Ancak, ayrımcılığa maruz kalan tüm bireylerin sağlamlık geliştirmeyeceğine dikkat etmek önemlidir (Ong, Fuller-Rowell ve Burrow, 2013). Ayrımcılığın ruh sağlığı ve esenliği üzerindeki etkisi karmaşık ve çok yönlüdür ve bireyin etkili bir şekilde başa çıkma yeteneğini etkileyebilecek birçok faktör vardır.

Öğrencilerin psikolojik sağlamlık ve ayrımcılık algısı puan ortalamalarına bakıldığında kız öğrenciler ile erkek öğrencilerin puanlarının birbirinden anlamlı derecede farklı olmadığı görülmektedir. Bu bulgu kız öğrenciler ile erkek öğrencilerin hem psikolojik sağlamlık hem de ayrımcılık algısı ortalama puanlarının birbirine yakın olduğu söylenebilir. Literatürde de cinsiyet değişkeni ile psikolojik sağlamlık arasında anlamlı düzeyde farklılaşmadığını gösteren çalışmalar söz konusudur (Işık & Çelik, 2020). Ancak literatüre bakıldığında cinsiyet değişkeni ile psikolojik sağlamlık arasındaki ilişkiye dair birbirinden farklı sonuçların ortaya çıktığı görülmektedir. Yapılan bazı çalışmalarda erkeklerin kadınlardan daha yüksek sağlamlık puanı aldığını da tespit edilmiştir (Yüksel Doğan, 2021, Aydın & Egemberdiyeva, 2018; J. Sambu & Mhongo, 2019). Yine bir başka farklı sonuç ise Oktan, Odacı, & Çelik (2014) tarafından üniversite öğrencileriyle yapılan araştırmada kız öğrencilerin erkeklerden daha yüksek psikolojik sağlamlık puan ortalamalarına sahip olduğu bulgulanmıştır. Cinsiyet ile psikolojik sağlamlık arasındaki ilişkiye dair farklı bir sonuç da psikolojik sağlamlık ile cinsiyet arasındaki ilişkinin farklılaşması toplumsal cinsiyet rolleri ve özellikleriyle ilgili olarak değişebilmektedir.

Sonuçlardaki bu farklılığın neden kaynaklandığını tespit etmeye yönelik çalışmaların yapılması önerilmektedir.

Bu çalışmada yapılan analiz sonuçlarına göre üniversite öğrencilerinin ayrımcılık algıları okudukları fakülteye göre anlamlı düzeyde farklılaşmadığı görülmüştür. Bu konu hakkında literatürde benzer bir çalışma bulunamamıştır. Üniversite öğrencilerinin okudukları fakülte ile psikolojik sağlıkları arasında ise istatistiksel olarak anlamlı bir fark bulunmuştur. Edebiyat Fakültesi öğrencilerinin psikolojik sağlık puanlarının diğer fakülte (Sağlık Bilimler Fakültesi, Beden Eğitimi ve Spor Yüksek Okulu ve İslami İlimler Fakültesi) öğrencilerine göre daha düşük olduğu görülmüştür. Mevcut çalışmada en düşük psikolojik sağlık puanlarının Edebiyat Fakültesi öğrencilerinde, en yüksek ise İslami İlimler Fakültesi öğrencilerinde olduğu tespit edilmiştir. Oktan, Odacı ve Berber-Çelik (2014) yaptıkları araştırmada ise bölümler (Orta Öğretim Fen ve Matematik Alanları, Özel Eğitim, İlköğretim, Türkçe ve PDR) arasında psikolojik sağlamlığın farklılaşmadığını tespit etmişlerdir. Atarbay (2017) tarafından farklı bölüm öğrencisi olan üniversiteli gençlerle yaptığı çalışmada da psikolojik sağlık ile bölüm arasında anlamlı bir ilişki bulunamamıştır. Ancak bu sonuçlardan farklı olarak Aydın & Egemberdiyeva (2018) yılında farklı bölümlerdeki üniversite öğrencileriyle yaptıkları çalışmada bölümler arasında psikolojik sağlamlıklarının psikolojik danışmanlık ve rehberlik bölümü öğrencilerinde diğer bölümlerdeki öğrencilerden daha düşük olduğu saptanmıştır. Üniversitede farklı bölüm ve fakültelerde alınan eğitimin içeriğinin psikolojik sağlık düzeyinde bir farklılaşmaya neden olduğunu gösteren çalışmalar olmakla beraber farklılaşmanın olmadığını gösteren çalışmalar da söz konusudur.

Ayrımcılığın çok çeşitli türlerinin olması kavramın çok karmaşık olmasına neden olmaktadır. Sağlamlığın algılanan ayrımcılığı yordayabileceğini gösteren kanıtlar olsa da bu karmaşık olguyu etkileyebilecek birçok faktör söz konusudur. Bununla birlikte, sağlamlığın algılanan ayrımcılığı etkileyebilecek birçok faktörden yalnızca biri olduğunu ve ikisi arasındaki ilişkinin bireye, bağlama ve ayrımcılığın doğasına bağlı olarak değişebilmektedir. Psikolojik sağlık ile algılanan ayrımcılık arasındaki ilişkinin çift yönlü olabileceğini, psikolojik sağlamlığın ayrımcılığın olumsuz etkilerini hafifletmeye yardımcı olurken aynı zamanda ayrımcılık deneyimlerinden etkilendiğini de söylenebilir. Algılanan ayrımcılık ve sağlık arasındaki ilişkinin uygulama için önemli çıkarımları vardır. Farklı popülasyonlarla çalışan sağlık hizmeti sağlayıcıları, eğitimciler ve diğer profesyoneller, ayrımcılığın ruh sağlığı ve esenliği üzerindeki potansiyel etkisinin farkında olmalıdır. Ayrıca, sosyal destek, olumlu duygular ve bilişsel stratejiler gibi bireylerin sağlık oluşturmalarına yardımcı olabilecek stratejiler hakkında da

bilgi sahibi olmalıdırlar. Ayrımcılık algısı ile sağamlık arasındaki ilişkinin doğasını ve farklı gruplar ve bağlamlar arasında nasıl değişebileceğini daha iyi anlamak için daha fazla araştırmaya ihtiyaç vardır.

KAYNAKÇA

- Ancis, J. R., Sedlacek, W. E., & Mohr, J.J. (2000). Student perceptions of campus cultural climate by race. *Journal of Counseling & Development, 78*, 180-185.
- Arslan, G. (2015). Yetişkin psikolojik sağlık ölçeği'nin (YPSÖ) psikometrik özellikleri: geçerlik ve güvenirlik çalışması. *Ege Eğitim Dergisi, 16*(2), 344-357.
- Atarbay, S. (2017). *Farklı bölümlerde öğrenim gören üniversite öğrencilerinin sosyal kaygı düzeylerinin psikolojik dayanıklılıklarına etkisi*. (YÖK Tez Merkezi, Yüksek Lisans). İstanbul Üniversitesi.
- Aydın, M., & Egemberdiyeva, A. (2018). Üniversite öğrencilerinin psikolojik sağlık düzeylerinin incelenmesi. *Türkiye Eğitim Dergisi, 3*, 37-53.
- Basım, H. N., & Çetin, F. (2011). Yetişkinler için psikolojik dayanıklılık ölçeği'nin güvenirlik ve geçerlilik çalışması. *Türk Psikiyatri Dergisi, 22*(2), 104-114.
- Cazan, A. M., & Truta, C. (2015). Stress, resilience and life satisfaction in college students. *Revista de Cercetare si Interventie Sociala, 48*, 95-108.
- Chakraborty, A., & McKenzie, K. (2002). Does racial discrimination cause mental illness? *The British Journal of Psychiatry, 180*, 475-480. <https://doi.org/10.1192/bjp.180.6.475>
- Collins, S. (2007). Social workers, resilience, positive emotions and optimism. *Practice, 19*(4), 255-269. <https://doi.org/10.1080/09503150701728186>
- Doğan, T. (2015). Kısa psikolojik sağlık ölçeğinin Türkçe uyarlaması: geçerlik ve güvenirlik çalışması. *The Journal of Happiness & Well-Being, 3*(1), 93-102.
- Earvolino-Ramirez, M. (2007). Resilience: A concept analysis. In *Nursing forum* (Vol. 42, No. 2, pp. 73-82). Malden, USA: Blackwell Publishing Inc. <https://doi.org/10.1111/j.1744-6198.2007.00070.x>
- Fahey, M. C., Morris, J. D., Robinson, L. A., & Pebley, K. (2021). Association between perceived discrimination and vaping among college students. *Substance Use & Misuse, 56*(5), 738-741.
- Gören, S. Ç., Özdemir, M., & Ötken, Ş. (2020). Öğrencilerin ayrımcılık algısı ölçeği: geçerlik ve güvenirlik çalışması. *Yükseköğretim ve Bilim Dergisi, 10*(2), 364-371.

- Güzel, G. (2022). *Okulöncesi öğretmenlerinin psikolojik sağlık düzeylerinin bazı demografik değişkenler açısından incelenmesi*. (YÖK Tez Merkezi, Yüksek Lisans). Pamukkale Üniversitesi.
- Herrman, H., Stewart, D. E., Diaz-Granados, N., Berger, E. L., Jackson, B., & Yuen, T. (2011). What is resilience?. *The Canadian Journal of Psychiatry*, 56(5), 258-265. <https://doi.org/10.1177%2F0706743711105600504>
- Hwang, W. & Goto, S. (2008). The impact of perceived racial discrimination on the mental health of Asian American and Latino college students. *Cultural Diversity and Ethnic Minority Psychology*, 14(4), 326–335.
- Işık, Y., & Çelik, E. (2020). Ergenlerde psikolojik sağlamlığın sosyal dışlanma, sosyal kaygı, cinsiyet ve sınıf düzeyi açısından incelenmesi. *OPUS Uluslararası Toplum Araştırmaları Dergisi*, 16, 1–1.
- J. Sambu, L., & Mhongo, S. (2019). Age and gender in relation to resilience after the experience of trauma among internally displaced persons (IDPS) in Kiambaa Village, Eldoret East Sub-County, Kenya. *Journal of Psychology & Behavioral Science*, 7. <https://doi.org/10.15640/JPBS.V7N1A4>
- Karami, J., Sanjabi, A., & Karimi, P. (2017). The prediction of life satisfaction among the elderly based on resilience and happiness. *Aging Psychology*, 2(4), 229-236.
- Kateri, E., Papastilianou, D., & Evangelos Karademas, E. (2022). Perceived discrimination and psychological well-being among immigrants living in Greece: Separation as mediator and interdependence as moderator. *Europe's Journal of Psychology*, 18(1), 70–83. <https://doi.org/10.5964/ejop.1531>
- Karaşar, B., & Canlı, D. (2020). Psychological resilience and depression during the COVID-19 pandemic in Turkey. *Psychiatria Danubina*, 32(2), 273-279.
- Karuppan, C. M., & Barari, M. (2010). Perceived discrimination and international students' learning: an empirical investigation. *Journal of Higher Education Policy and Management*, 33, 67–83.
- Kılınç, T., & Sis Çelik, A. (2021). Relationship between the social support and psychological resilience levels perceived by nurses during the COVID-19 pandemic: A study from Turkey. *Perspectives in Psychiatric Care*, 57(3), 1000-1008. <https://doi.org/10.1111/ppc.12648>

- Leary, M.R. (2005). *Varieties of interpersonal rejection*. In K.D. Williams, J.P. Forgas, & W. von Hippel (Eds.), *The Social Outcast: Ostracism, Social Exclusion, Rejection and Bullying* (pp. 35- 51). Psychology Press.
- Mayo, D., & Le, B. (2021). Perceived discrimination and mental health in college students: A serial indirect effects model of mentoring support and academic self concept. *Journal of American College Health*, <https://doi.org/10.1080/07448481.2021.1924725>
- Nadal, K. L., Wong, Y., Griffin, K. E., Davidoff, K., & Sriken, J. (2014). The adverse impact of racial microaggressions on college students' self-esteem. *Journal of College Student Development*, *55*, 461–474.
- Oktan, V., Odacı, H., & Çelik, Ç. B. (2014). Investigating the role of psychological birth order in predicting resilience. *Abant İzzet Baysal Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, *14*, 140–152.
- Ong, A. D., Fuller-Rowell, T., & Burrow, A. L. (2009). Racial discrimination and the stress process. *Journal of Personality and Social Psychology*, *96*(6), 1259–1271. <https://doi.org/10.1037/a0015335>
- Özbay, F., Johnson, D. C., Dimoulas, E., Morgan, C. A., Charney, D., & Southwick, S. (2007). Social support and resilience to stress: from neurobiology to clinical practice. *Psychiatry (Edgmont)*, *4*(5), 35-40.
- Pascoe, E. A., & Richman, L. S. (2009). Perceived discrimination and health: a meta-analytic review. *Psychological Bulletin*, *135*, 531–554.
- Şahyar-Akdemir, D. (2014). Ayrımcılığın insan hakları boyutu ve 'pozitif ayrımcılık'. *İnsan ve Toplum Bilimleri Araştırmaları Dergisi*, *3*(4), 890-908.
- Ran, L., Wang, W., Ai, M., Kong, Y., Chen, J., & Kuang, L. (2020). Psychological resilience, depression, anxiety, and somatization symptoms in response to COVID-19: A study of the general population in China at the peak of its epidemic. *Social Science & Medicine*, *262*, 113261. <https://doi.org/10.1016/j.socscimed.2020.113261>
- Rutter, M. (1993). Resilience: some conceptual considerations. *Journal of Adolescent Health*, *14*(8), 626-631. [https://psycnet.apa.org/doi/10.1016/1054-139X\(93\)90196-V](https://psycnet.apa.org/doi/10.1016/1054-139X(93)90196-V)
- Schmitt, M. T., Postmes, T., Branscombe, N. R., & Garcia, A. (2014). The consequences of perceived discrimination for psychological well-being: a meta-analytic review. *Psychological Bulletin*, *140*, 921–948.

- Tabachnick, B. G., & Fidell, L. S. (2006). *Using multivariate statistics*. Pearson.
- Toker-Gökçe, A. (2013). University students' perception of discrimination on campus in Turkey. *Journal of Higher Education Policy and Management*, 35(1), 72-84.
- Ungar, M. (2011). The social ecology of resilience: addressing contextual and cultural ambiguity of a nascent construct. *American Journal of Orthopsychiatry*, 81, 1–17.
- van Bergen, D. D., Feddes, A. R., & de Ruyter, D. J. (2021). Perceived discrimination against Dutch Muslim youths in the school context and its relation with externalising behaviour. *Oxford Review of Education*, 47(4), 475-494. <https://doi.org/10.1080/03054985.2020.1862779>
- Williams, D. R., & Mohammed, S. A. (2009). Discrimination and racial disparities in health: evidence and needed research. *Journal of Behavioral Medicine*, 32, 20.
- Wu, J., Li, Q., Wu, Q., & Li, Q. (2022). Social class-based discrimination and psychological symptoms among socioeconomically disadvantaged college students: the moderated mediation role of stress mindset and rumination. *Frontiers in Psychiatry*, 13, 1–9.
- Yüksel Doğan, R. (2021). *Ergenlerin psikolojik dayanıklılık düzeylerini etkileyen bireye özgü çeşitli değişkenlerin incelenmesi*. (YÖK Tez Merkezi, Yüksek Lisans). Hacettepe Üniversitesi.